

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Присяжна Олеся Дмитрівна

Поетика лірики

й епіки

Дмитра Макогона

МОНОГРАФІЯ

Вінниця ВНТУ – 2011

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
.....	
РОЗДІЛ І. ЖАНРОВО-ВИДОВІ ФОРМИ ПОЕЗІЇ ДМИТРА МАКОГОНА	9
1. Рецептивна функціональність поетичної творчості письменни- ка.....	9
2. Ліричний наратив і розширення жанрово-композиційного діапа- зону поезії митця.....	37
РОЗДІЛ ІІ. ПРОЗОВА СПАДЩИНА ПИСЬМЕННИКА: ПРОБЛЕМА СТИЛЬОВОГО СИНКРЕТИЗМУ	64
1. Проблематика й жанрово-стильові особливості епічного доробку Д.Макогонна	64
2. Наративні стратегії, специфіка образотворення.....	102
ПІСЛЯМОВА	135
ЛІТЕРАТУРА	143

ПЕРЕДМОВА

Помежів'я XIX–XX століть цілком справедливо вважається не стільки хронологічним рубежем між різними соціально-історичними та культурними періодами у розвитку суспільства, скільки зламною, перехідною епохою, що ознаменувала початок нової доби в цивілізації людства. Спостерігаємо насамперед системну філософсько-світоглядну кризу, марковану інтенсивними пошуками нових ідеологічних, соціальних та політичних концепцій, релігійних вчень, модерних мистецьких форм.

«Рубежі культурних епох, – як слушно зазначає Віра Агеєва, – завжди позначалися всеосяжною кризою основоположних цінностей, розчарувань у колишніх авторитетах і пошуками нових ідей та дороговказів, що допомогли б подолати травматичне відчуття кінецьсвіття, цивілізаційного тупика, краху віри у божественну згармонізованість людини і довкілля. Руйнуються звичні поняття добра і зла, краси й потворності, центру й маргінесу... Змінюється уявлення про людську сутність і людське призначення, сам феномен людини осмислюється по-новому, в нетрадиційних вимірах і співвідношеннях» [2, с. 5].

У таких умовах формувався український літературний процес кінця XIX – початку XX ст. У цю добу кризи філософії позитивізму, що був світоглядним базисом мистецтва реалізму, продовжував функціонувати реалістично-«народницький» традиціоналізм та поставав модернізм як своєрідна філософська, духовно-світоглядна та мистецька система.

В Україні помежів'я віків ознаменувалося ще й збігом двох історично важливих, проте контрверсійних і навіть дещо несумісних етапів цивілізаційного поступу: чергової хвилі національного відродження (підґрунтя якого підготувала «народницька» ідеологія, що досягла найвищої точки свого розвитку в кінці XIX ст.) та нагальною потребою інтеграції в західноєвропейський культурний простір.

Означені тенденції сприяли формуванню своєрідного культурно-мистецького континууму, в якому й продукувалася література вітчизняного модернізму. І якщо найяскравіші вияви тогочасного письменства, представлені творчістю О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Лесі Українки, В. Стефаника, М. Черемшини, Олександра Олеса, Б. Лепкого, М. Вороного, М. Яцкова, С. Яричевського й інших літера-

торів, вважаються дослідженими, то на маргінесах науково-критичної рефлексії і донині залишається значна кількість митців «другого ешелону», чия спадщина свого часу визнавалася художньо неважливим, незрілою, другорядною, а відтак буцімто не вартою уваги.

Серед цих останніх творчих персоналій виокремимо постать Дмитра Яковича Макогона (1881–1961) – талановитого поета з буковинського терену України, обдарованого прозаїка, публіциста і громадського діяча, педагога. Його досить популярна свого часу літературна спадщина на майже півстоліття була викреслена з літературного процесу, приречена на спорадичні згадки й поодинокі критичні відгуки.

Між тим, тільки враховуючи та осмислюючи творчість «другорядних» письменників (дефініцію «другорядний» вживаємо тут у переносному значенні, що жодним чином не применшує талант митця і значення його спадку), можна досягнути розуміння тягlosti й безперервності літературного процесу, багатоманітності його виявів, що забезпечується не в останню чергу завдяки наявності в ньому маловідомих імен.

У радянській період літературно-критичне осмислення художньої спадщини Д. Макогона обмежалося, в основному, передмовою до видання його поетичних і прозових творів, публікацією кількох його художніх текстів у збірнику «Письменники Буковини», а також спорадичними згадками в періодиці. Спостерігаємо, по суті, лише фіксацію відповідних мистецьких фактів, основних подій життєвого і творчого шляху автора. Про комплексне ж осмислення художнього феномену письменника в органічному зв'язку з провідними літературно-мистецькими тенденціями порубіжної епохи в цьому випадку не йшлося.

1959 року побачила світ збірка вибраних оповідань письменника з ґрунтовною передмовою О. Романця [112]. У творах, які позначені цензурою й автоцензурою, реципієнт (реальний читач, професійний критик) мав розкодувати, дешифрувати смисли, закладені автором. Літературознавець, ясна річ, не міг уникнути ідеологічних віянь «марксистсько-ленінського вчення», що позначилося на характері його ідейного та естетичного сприйняття і тлумаченні малої прози досліджуваного автора. Звідси й розуміння прозописьма Д. Макогона виключно в річищі, сказати б, суто «утилітарної літератури», яка прагнула допомогти трудящим у їх боротьбі за нове щасливе життя»

[112, с. 3]. Автор передмови безапеляційно відмежовує митця від «буржуазних письменників», «модерністів», «декадентів» (ідеться, вочевидь, про генерацію молодих західноукраїнських письменників «Молодої музи») та вказує на його тяжіння до традицій Т. Шевченка та І. Франка у творенні соціально й політично спрямованої літератури.

Виключно з позицій «непримиримої класової боротьби» потрактовувалася творчість Д. Макогона і в літературно-критичних статтях того ж радянського періоду [167; 196; 91]. Тут не йдеться про осмислення поетичної й прозової спадщини письменника як до певної міри самобутнього мистецького явища, що формувалось і функціонувало у системі вітчизняного літературного процесу кінця XIX – першої половини XX ст. Автори статей натомість намагаються виокремити насамперед ідеологічну складову художніх текстів Д. Макогона, однотипно вбачаючи в його творах лише «заклик до боротьби», «мрії про возз'єднання з Радянською Україною», «прагнення пробудити в масах революційно-визвольні настрої» і подібне.

Поетичні ж, насамперед стильові особливості різножанрової спадщини письменника, її деякою мірою еkleктичний характер, тяжіння до поєднання різноманітних художньо-зображальних засобів залишалися поза увагою літературознавців. Впадає в око також штучне відмежовування літератора і громадського діяча від тогочасного західноукраїнського мистецького контексту, безпідставне твердження про «...намагання (автора – О. Романець) вирватися з кола тем, окресленого «молодомузівцями», тем, які в той час посилено насаджувалися у поезії на Буковині...» [167, с. 136].

Комунікативна природа художньої творчості виявляється в кожному сегменті системи *автор–твір–реципієнт (критик або читач)*. Категорія *автор* у цій моделі взаємин набуває важливого значення. Цілісність і динаміка художнього світу поетичних і прозових творів Д. Макогона як єдиного тексту (власне метатексту) зреалізовані не лише в саморозвитку її змісту (мотивів, лейтмотивів, образів, настрою ліричного героя), а в безперервному діалозі автора з адресатом (біографічного автора з українською суспільністю і різнотипними фізичними читачами; автора як текстуального ліричного суб'єкта з узагальненим реципієнтом). Взаємозумовленість і взаємозалежність біографічної та творчої сутностей митця є визначальними для глибшого і точнішого виявлення особливостей його художнього мислення.

При цьому враховуємо, що Д. Макогон був активним учасником Української військової організації, а пізніше – Організації українських націоналістів. Художнє самовиявлення стало нагальною потребою митця-свідка трагічних суспільно-політичних катаклізмів. Йдеться, зокрема, про ґрунтовну розвідку В. Качкана «Нові архівні документи про родину Макогонів» [78].

На основі аналізу архівних документів польської та румунської поліції дослідник висвітлює суспільно-громадську й політичну діяльність митця в 20–30-х роках минулого віку. Це загалом дає підстави характеризувати постать письменника як громадянина виразних національних переконань, патріота, учасника небажаних у Речі Посполитій II політичних об'єднань (УВО, ОУН, Українське націонал-демократичне об'єднання та ін.), метою яких було створення незалежної, національної, соборної української держави.

Про художню спадщину Д. Макогона як історико-літературний факт таки йдеться у публікації В. Качкана. Тут творчість письменника осмислюється переважно в контексті літературної діяльності його дочки Ірини Вільде. Між тим науково вартісною видається спроба дослідника довести тяглість літературних традицій, схарактеризувавши проблемно-тематичну (а почасти й стильову) спорідненість творчої манери літератора, зокрема епіка, з художньою практикою В. Стефаніка, Марка Черемшини, Л. Мартовича, О. Маковея, М. Павлика, О. Кобилянської.

Як бачимо, Д. Макогона-поета та прозаїка донині фактично можемо віднести до українських авторів, іще не відомих широкому читацькому загалу. Ідеологічно проскрибований свого часу, його художній спадок належним чином не поцінований й не осмислений вітчизняним літературознавством. Недослідженими виявляються більшість поетичних і прозових текстів Д. Макогона, що репрезентують його світоглядні засади, індивідуальну манеру письма, особливості поетики, стильові домінанти, естетичну й образну системи тощо. І мовно, і культурно він уособив в українській літературі ситуацію модерну як етап актуалізації особливої маргінальної ідентичності. Необхідний неупереджений аналіз як життєвих перипетій автора, що знайшли пряме чи опосередковане відображення у його творах, так і рецепції текстів, що репрезентують індивідуальну письменницьку стратегію, змушуючи автора не лише враховувати реакцію читачів, а й пристосовуватися

до потреб часу. Відтак актуальність теми дослідження вбачається цим детермінованою та цілком очевидною. Вона визначається насамперед нагальною потребою системного, науково-об'єктивного осмислення художнього світу Дмитра Макогона передовсім як естетичного явища з власною генезою і творчим втіленням, нехай подекуди й позначеним перебуванням в орбіті ідейно-мистецьких впливів першорядних попередників.

ПІСЛЯМОВА

Поетична та прозова спадщина Д. Макогона, не втрачаючи своєї оригінальності й самобутності, цілком природно акумулювала в собі визначальні мистецькі тенденції доби. Маємо на увазі відносно нетривалу, ущільнену, проте динамічну епоху кінця ХІХ – початку ХХ віків, ознаменовану входженням у вітчизняний культурний континуум західноєвропейських модерних мистецьких течій символізму, імпресіонізму, експресіонізму тощо.

І хоча жоден із цих напрямків не представлений в усіх нюансах, на всіх рівнях естетичної свідомості та образної системи, вплив їх на формування української літератури взагалі й літературної манери Д. Макогона зокрема не підлягає сумніву. Межа століть – це час оприявлення кризового стану вітчизняної культури, коли динамічність взаємодії традиції і новаторства, реалізму й модернізму досягла своєї найвищої точки та спричинилася до справжнього перевороту художньої свідомості.

«...У цей період, – зауважила Наталя Шумило, – актуалізуються як давні проблеми обрання митцем об'єкта зображення, співвіднесення етичних і естетичних начал творчості, стійкості літературних традицій або схильності до сприйняття чужого мистецького досвіду, послідовності засвоєння запозичених змістового та формального начал художнього твору, превалювання тих чи тих стильових тенденцій, а точніше – спосіб їхнього функціонування, так і нові – становлення модернізму і, зокрема, міри присутності в ньому естетики потворного, експериментування й інші питання...» [218, с. 329].

Прикметною рисою творчості Д. Макогона з огляду на домінуючі тенденції доби *fin de siècle* стало не заперечення попередніх традицій, а їх художня індивідуальна асиміляція, продовження і розвиток, оновлення і видозміна відповідно до нових суспільно-історичних та культурних умов становлення нації. Поетична практика митця в її змістовому, ідейно-тематичному аспекті віддзеркалювала найбільш передові настрої української демократично налаштованої інтелігенції останньої чверті ХІХ ст., яка фактично виступала провідником ідеї державності й соборності України, відстоювала ідеали суверенності й права на самовизначення нації.

Крізь призму таких ідей, властиво, й сприймається поетична збірка «Мужицькі ідилії» (1907), пронизана романтикою національно-визвольних революційних зрушень, емоційно-піднесеними закликами до оновлення, мотивами тираноборства, прометеїзму, нескореності й волелюбності. З цього погляду лірика Д. Макогона виявляється надзвичайно близькою до поетичної дикції І. Франка, П. Грабовського, В. Самійленка, М. Старицького, Б. Грінченка, О. Маковея, С. Яричевського, О. Кобця, в яких виразно простежується громадянський пафос, неприйняття будь-яких форм рабства, духовної тиранії, заперечення антигуманних засад світу, вболівання за майбутню долю нації, заклик до активної протидії злу тощо.

Виявлені численні інтертекстуальні збіги поезії Д. Макогона, осмисленої в контексті поетичної традиції Т. Шевченка, І. Франка, В. Самійленка, П. Грабовського, С. Яричевського із зазначенням відповідних алюзій та ремінісценцій, а також асоціації та запозичення фольклорних образів-символів утворюють, на наш погляд, єдине інтерпретаційне поле ліричних текстів автора, сприяючи їх входженню в корпус вітчизняної літератури кінця XIX віку. Звідси і добре помітна діалогічність («багатоголосся», за теорією М. Бахтіна) віршів досліджуваного письменника, прозорість їх семіотичного простору, органічний взаємозв'язок із дискурсивною практикою цього періоду.

Як свідчать спостереження, визначальною рисою поетичного мислення Д. Макогона є його синтезуючий характер, що виявляється, зокрема, в тяжінні до універсалізму в аспекті вибору тем і засобів їх художнього осмислення, стильового оформлення. Тому на рівні окремих поетичних творів, їх художньої тканини простежуються компоненти різних ідейно-естетичних систем (реалізм, романтизм, неоромантизм, символізм, натуралізм). Останні ж, вступаючи у взаємозв'язки, поєднуючись між собою, доповнюють і взаємозбагачують стильову палітру ліричного наративу. Це, зрештою, призводить до певних труднощів у визначенні приналежності того чи іншого поетичного твору до певного літературного напрямку. В цілому ж серед найхарактерніших поетично-стильових ознак лірики письменника виокремимо такі:

1) перевага громадянських тем та мотивів. Художній світ поета, борця за національні ідеали й революціонера (а саме таким постає Д. Макогон в житті та літературній діяльності), віддзеркалює в першу чергу суспільні реалії епохи, естетичні переконання автора, його мис-

тецьке й життєве кредо, зорієнтованість на осмислення соціальних та національних потреб народу, рідше – драматичні інтимні колізії.

Відтак у центрі його ліричного нарративу перебувають проблеми й мотиви бездержавності нації, її колоніального становища («О ти, пригноблений народе», «Вихор скажено...», «Воскреснем! », «Що за хатки се? », «Чи ти знаєш?»), заперечення антигуманної природи світопорядку («Два світи», «Контраст», «Сівач і вітер», «Мужицькі думи в осені», «В селі», «В приходстві», «Мужицька доля», «Хлопи», «Під тином»), обстоювання ідеалів рівності, свободи самовияву особистості («Вставай народе!», «Вітер віє...», «Робітники», «Наймит»), утвердження ідеї життя як боротьби, активної дії на користь громадської справи («Єднаймося, браття», «О, нещасний хлопе», «До роботи», «Шалійте!», «Гей, молодь українська!..», «Гей, у «Січ»!») тощо.

Зазначений проблемно-тематичний спектр творів Д. Макогона зумовлює, на наш погляд, ідейну, а часом і ідеологічну заангажованість його поетичного слова. Так, скажімо, на змісті віршів «Робітники», «Шалійте!», «О, нещасний хлопе», «На віче!» позначилися впливи радикально-демократичної риторики та соціалістичної утопії. Домінування соціального (політичного) елемента в художньому світі поета пояснюється загальними умовами формування літературно-мистецького континууму в умовах бездержавності, колоніального становища нації.

Постійна національна та соціальна дискримінація формувала концепцію поета – народного трибуна, захисника покривдженого народу, поборника його прав і свобод. Внаслідок цього особистісні переживання ліричного суб'єкта (його приватні, інтимні почування як людини) відсуваються на другий план, поступаючись місцем антиколоніальним, визвольним інтенціям, забарвленим популярними на той час соціалістичними ідеями.

Звідси, до речі, походить і превалювання такого жанрового різновиду громадянської лірики, як агітаційна поезія з її політичним підтекстом, заклично-спонукальними інтонаціями та яскраво вираженим ліричним адресатом («До боротьби», «Співакові», «Вставай народе!», «До роботи», «Єднаймося, браття», «Гей, молодь українська!..» та ін.).

Зазначимо також, що порівняно незначна кількість поезій Д. Макогона відбиває екзистенційне відчуття відчуження особи від світу, невпевненість у завтрашньому дні, сумніви в правильності об-

раного життєвого шляху і под. («Співай, мій пташку», «Сльота», «Ранок в осені», «В вечірню хвилю», «Нащо жить?»). Художньо осмислюються тут і любовні почуття, забарвлені елегійними, тужливими, відверто песимістичними настроями («В хатині», «Прощай, моя мила», «Була весна»). В центрі ліричного переживання, як правило, проектується складний суб'єктивований внутрішній світ героя, сум'яття його думок, розгубленість і неспокій, мінливість психоемоційних станів.

2) Поетичному світу Д. Макогона властиве виняткове «багатоголосся». Тут письменник продовжує традиції так званої «персонажної» лірики, коли суб'єктом поетичного висловлювання стає сам персонаж. Його ліричний герой постає в різноманітних іпостасях. Він – інтелігент-народник, різночинець («Вставай народе!», «Два світи», «Контраст», «До роботи»), нещасливо закоханий чоловік («В хатині», «Прощай, моя мила», «Була весна»), вбогий селянин («Сівач і вітер», «Мужицькі думи в осені», «На шляху», «Мужицька радість», «Мужик і поле»), нужденний пролетар («Робітники», «Наймит»), рекрут («Рекрутські»).

Це руйнує ліричну замкненість твору (домінування «голосу» автора, ліричного суб'єкта) і привносить в його тканину голос персонажа, який і розповідає власну історію. В результаті мовностилістична палітра ліричного самовираження охоплює не лише літературну мову, але й побутове мовлення та лексику різних прошарків суспільства (інтелігента, селянина, робітника, священика, пана). Єднає ліричних героїв Д. Макогона одне – співвіднесеність із загальнолюдськими цінностями чи з їх цілковитою втратою (це сприймається, сказати б, своєрідним мірилом людського характеру).

Крім того, ліричний наратив письменника відбиває багатогранний образ авторського «я» – свідомого українця, інтелігента-народника, перейнятого боротьбою за утвердження вищих ідеалів. Формування духовного світу «я» поета відбувається через утвердження ідеї служіння потребам поневолених співвітчизників, ідеї життя як боротьби, діяння заради свободи, справедливості, демократії, «правди святої». Принаймні такий висновок напрашується після прочитання поезій «Гей, молодь вкраїнська!..», «Гей, у «Січ»!», «Гей, хлопці-молодці», «В тяжку годину» та ін.

3) Демократизм та гуманістична спрямованість поезій. У центрі поетичних творів Д. Макогонна перебуває народ як рушійна сила історії, її творець і основний суб'єкт історичних процесів. Це, ясна річ, по суті демократизувало лірику письменника, збагатило її новими концептуальними нюансами: гуманізм, співчутливе ставлення до всіх покривджених та уполітованих, апологія нового гуманного суспільства, заґрунтованого на засадах рівності, людської і національної гідності, свободи та демократії. Така ідея пропагується у більшості творів поета й виступає домінантою його світогляду (тут Д. Макогон демонструє виняткову солідарність з поглядами І. Франка, що оприявнюється, зосібна, на рівні інтертекстуального зв'язку між поетичними текстами митців).

4) Сильовий рівень лірики Д. Макогонна відбиває динамічність взаємодії реалізму й модернізму. Переважна більшість його поезій художньо оформлювалася в річищі реалістичної системи моделювання світу й людини. Письменник майстерно поєднав простоту й невимушеність поетичної мови з відверто реалістичними картинами існування особистості в антигуманному світі, рефлексійно-аналітичний тип художнього мислення з глибоко емоційними, сповненими болем й розпачу переживаннями неправди, зла, дегуманізації суспільства.

З реалістичною традицією Д. Макогонна-лірика єднає вдумливий аналіз явищ соціального й індивідуального буття, заглиблення в онтологічні процеси, дослідження парадигматики соціально-історичних процесів, складних відносин особи й соціуму. В здавалося б конкретних, поодиноких фактах життя митець віднаходив загальне, закономірне, досягаючи тим самим високого ступеня типізації дійсності, її реалістичного осягнення («Дарунок», «Під тинном», «Плугатар», «Чому попам не вірю?», «Пачкар», «Сам собі погріб справляє», «Похорон», «Страйк» тощо).

Між тим ряд поезій літератора засвідчує співвіднесеність різних стильових компонентів образного синтезу за домінантності реалізму, існування явища дискурсивної інтерференції реалізму з іншими типами художнього мислення. Це реалізується, зосібна, у його співдії з романтичною образністю («Рекрутські», «Чи ти знаєш?», «Наймит», «Пісня пачкарів»), елементами неоромантизму («О ти, пригноблений народ», «Воскреснем!», «Нащо жить?»), символізму («Сльота», «Співай, мій пташку», «Ранок в осени», «В хатині», «В вечірню хвилю»),

натуралістичною деталлю («Під тином», «Хлопи», «Дарунок», «Му-
жицька радість»; рівень насиченості натуралізмом дещо вищий у прозі
Д. Макогона).

Схарактеризована стильова й естетична еkleктика в принципі від-
повідала модерному світобаченню межі століть, позбавленому догма-
тизму, мистецької обмеженості й замкненості. Художня апробація рі-
зних типів образного мислення, до того ж, сприяла розширенню обривів
поезії, завдяки залученню до сфери ліричного переживання незбаг-
ненних проявів психіки людини, підсвідомих, ірраціональних рухів її
поведінки, напруженого душевного життя, виявів духовної кризи. Це
й спостерігаємо у віршах «В хатині», «Була весна», «Нащо жить?»,
«Співай, мій пташку» тощо.

Прозова спадщина Д. Макогона, представлена збірками «Шкільні
образи», «Учительські гаразди», «По наших селах», «Проти хвилі»,
«демонструє виняткову змістову актуальність, соціальну злободен-
ність, гуманістичну й демократичну спрямованість, морально-етичну
зорієнтованість. Її художній наратив – це, по суті, фіксація швидкоп-
линного часу в усіх його проявах: історичному, соціальному, особис-
тісно-індивідуальному. У новелах і оповіданнях письменник створює
універсальну всеохопну модель буття, в центрі якої – колоніально за-
лежний український народ, роз'єднаний кордонами сусідніх держав і
позбавлений права на державне, національне та історичне самовизна-
чення.

На характер художніх шукань Д. Макогона-прозаїка величезний
вплив мала народницька ідеологія (зазначимо: кінець XIX віку вважа-
ється періодом найвищої зрілості народницької культури [2, с. 8]). Її
ідейні концепти (служіння народу, просвітянська діяльність, активна
громадська позиція, обстоювання суспільної значущості мистецтва та
ін.) позначилися, з-поміж іншого, на чітко вираженій етичній доміна-
нті його малої прози, дидактично-моралізаторських інтенціях, схиль-
ності до соціальних контрастів, вболівання за долю селянина, зорієн-
тованості на невибагливу читацьку аудиторію («література для
народу»). Звідси – простота й невимушеність повістування, перевага
третьоособового наративу з об'єктивно-описовою манерою викладу
матеріалу та народно-розмовними інтонаціями.

Тематика прозових творів митця достатньо різноманітна: нужден-
не життя сільських учителів («Вибагливий панич», «У своєму царст-

ві», «Подвійна кара»), їх взаєностосунки із сільською громадою («Щаслива дорога», «Службовий обов'язок», «Депутація», «Шкільна власть»), деморалізація селянства, його моральне здичавіння, забобонність і відсталість («Похорон», «Безвірок», «До школи», «Побіда», «Даровизна», «Безбожник»), розпад родинних зв'язків («Приймак», «У світ за очі») тощо. Із майже документальною точністю прозаїк фіксував найтонші порухи дитячої психології, розкриваючи внутрішній світ дитини в контексті соціальних і національних процесів тієї доби («Недогода», «Грішник», «Любов», «На пам'ять», «Брехня», «Школяр Микола» і под.), відтворював прояви індивідуального буття селянина, що зазнав невідвратної душевної деформації, соціальної та національної дискримінації («Порятунок», «В розпуці», «Дурний Ілуца», «Убив журбу», «Храм»).

Осібне місце в епічній спадщині письменника посідають твори з виразним антиколоніальним спрямуванням. Так, в оповіданнях «Конскрипція», «Діточий бунт», «За німецьку школу», «Два табори», «Арешт», «На новий шлях» Д. Макогон порушив та по-своєму осмислив складні питання етнічної ідентичності та денаціоналізації, проблеми україномовної освіти, політичної самовизначеності рідних краю та народу.

Художній світ митця репрезентує цілісну концепцію особистості, вагоме місце в якій посідає морально-етичний та соціальний компоненти. Герої Д. Макогона у переважній більшості – бідні селяни, які внаслідок бездержавності краю опинилися в нелюдських умовах існування і потерпають від свавілля сільських багатіїв, старост, жандармів, представників чужоземного уряду (збірки «По наших селах», «Проти хвилі»), беззахисні перед владою шкільні вчителі та позбавлені повноцінного дитинства школярі (збірки «Шкільні образки», «Учительські гаразди»).

Прикметно, що в образах сільських учителів письменник не лише акумулює потужний етичний заряд, але й утверджує ідею життя як саможертвовного служіння громадській справі. В постатях головних героїв окремих оповідань («Щаслива дорога», «Депутація», «Похорон», «Любов», «Грішник» і под.) по-своєму віддзеркалені риси духовного обличчя автора. Тут, як і у більшості поезій, Д. Макогон висловлює власне життєве кредо – утверджувати громадське покликання митця і

мистецтва, просвіщати співвітчизників, пробуджувати почуття людської та національної гідності.

В ідейно-тематичному плані новели й оповідання письменника споріднені з творами І. Франка, Б. Грінченка, Грицька Григоренка, М. Левицького, Д. Марковича, О. Авдиковича, С. Ковалева, С. Яричевського. Єднає митців не лиш об'єкт зображення, насамперед село зі злиденним життям його мешканців, але й спосіб художнього осмислення дійсності, заґрунтований на реалістичному аналізі соціальних явищ і діалектики відносин між індивідом та соціумом. Д. Макогон, як і решта названих авторів, прагнув до створення максимально правдивої епічної картини буття народу в його найхарактерніших виявах: повсякденному побуті, трудовій діяльності, навчанні, міжособистісних стосунках, що йому значною мірою і вдалося.

Продовжуючи гуманістичні традиції літератури ХІХ ст., прозаїк не обмежився співчуттям до селянства, відтворенням його страждань, матеріального зубожіння і духовної деградації, але й активно змагався (не лише художнім словом) проти антигуманного за своєю сутністю світу. Шляхи подолання системної соціально-економічної та духовної кризи він бачить у гуманізмі, народолюбстві, освіті, християнській любові до ближнього. Така ідея об'єднує кращі оповідання збірок «Учительські гаразди», «По наших селах» та «Проти хвилі».

Особливості проблематики творів Д. Макогона, його світоглядні позиції й переконання ставали тими домінантами, що формують і визначають стильову палітру текстів. Стильова манера автора характеризується відсутністю ліричної компоненти, реалістичністю художніх засобів, описовістю, загостреністю соціального конфлікту, домінуванням подієвого (хронологічно-концентричного) сюжету, в межах якого і відбувається дослідження характеру особистості, його індивідуальної та соціальної природи.

Митець здебільшого культивував характерну для реалістичного письма третьоособову форму наративу, ускладнену часом розмовною формою «я оповіди» (переважає гетеродієгетичний, всезнаючий наратор). З цього погляду наративна організація оповідань Д. Макогона нагадує твори І. Франка, Грицька Григоренка, С. Ковалева, Д. Марковича, Б. Грінченка, М. Левицького, М. Кононенка, С. Яричевського інших письменників тієї доби. Деколи спостерігаємо, властиво, наслідування митцем продуктивних їх стильових вирішень у

річищі традиційних повістувальних та сюжетотворчих моделей українського письменства XIX ст.

Водночас неважко помітити, що дискурсивна практика Д. Макогона формувалася і в силовому полі загальних закономірностей розвитку української літератури кінця XIX – початку XX ст. І хоча на перший погляд письменник залишався осторонь модерних мистецьких віянь, його прозописьмо так чи інакше зазнавало характерних для періоду *fin de siècle* стильових інтерференцій та жанрових видозмін. Йдеться, властиво, про взаємодію різних типів художнього мислення, що спричинилася до «розширення» традиційної реалістичної манери письма автора та з'яви ряду виразно модерністських рис.

Серед них – тяжіння до новелістичного типу нарації, звільнення від описовості, етнографічно-побутової деталізації, застосування художніх прийомів, властивих натуралізму, імпресіонізму та експресіонізму, намагання дослідити онтологічні первні людського існування тощо. Новели «Наймит», «Дурний Ілуца», «В розпуці», «Убійниця», «Контраст» своїми поетично-стильовими особливостями наближаються до кращих зразків вітчизняної модерної прози, представленої іменами В. Стефаніка, М. Коцюбинського, Б. Лепкого, М. Яцкова, інших митців порубіжної доби.

В цілому жанрово різноманітна поетична та прозова спадщина Д. Макогона засвідчила яскраву індивідуальність митця, його безкомпромісну громадянську позицію, утвердила ідею служіння народові. Ввібравши в себе основні художні традиції літератури XIX століття та найпередовіші мистецькі тенденції рубежу віків, творчість письменника стала органічною складовою літературного процесу доби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. **Антологія** світової літературно-критичної думки ХХ ст./ За ред. М.Зубрицької. – 2-е вид., допов. Львів: Літопис, 2002, 832 с.
2. **Агеєва В.** Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму: Монографія. – К.: Факт, 2003. – 320 с.
3. **Андреев А.П.** Место искусства в познании мира. – М.: Худ.лит, 1980. – 483 с.
4. **Андреев Л.Г.** Импрессионизм. – М.: Худ. лит., 1980. – 315 с.
5. **Арістотель.** Поетика / З старогрецької переклав Борис Тен. – К.: Мистецтво, 1967. – 134 с.
6. **Арнаутов М.** Психология литературного творчества / Пер.с болг. Д.Д. Николаева. – М.: Прогрес, 1970. – 654 с.
7. **Баган О. Р.** Естетика і поетика вісниківського неоромантизму: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича. Відділ української літератури. – Л., 2002. – 194 арк.
8. **Барт Р.** Избранные работы: Семиотика. Поэтика.: Пер. с фр./ Сост., общ. ред. и вступ.ст. Г.К.Косикова. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. – 616 с.
9. **Барт Р.** Писатели и пишущие // Избр. работы: Семиотика. Поэтика. – Москва: Прогресс, 1989. – С. 133 – 141.
10. **Бахтин М.** Автор и герой в эстетической деятельности // Эстетика словесного творчества. – 2-е изд. – Москва: Искусство, 1986. – С. 9 – 191.
11. **Бахтин М.М.** Вопросы литературы и эстетики: Исследования разных лет. – М.: Худ.лит., 1975. – 456 с.
12. **Бахтин М.М.** Литературно-критические статьи. – М.: Худ.лит., 1986. – 541 с.
13. **Бахтин М.М.** Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1986. – 444 с.
14. **Белецкий А.И.** Избранные труды по теории литературы. – М.: Издательство АН СССР, 1964. – 448 с.

15. **Бичко А.К., Бичко І.В.** Феномен української інтелігенції: спроба екзистенціального дослідження. – К., 1995. – 287 с.
16. **Білітюк Л. А.** Жанр і зміст художнього твору як проблема / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. Кафедра теорії літератури. – Луцьк, 1998. – 31с.
17. **Бонецкая Н.К.** «Образ автора» как эстетическая категория // Контекст – 1985. Литературно-теоретические исследования. – М.: Худ.лит., 1986. – 489 с.
18. **Бромлей Ю.В.** Этносоциальные процессы: теория, история, современность. – Москва: Наука, 1987. – 333 с.
19. **Бубняк Р.А.** Літературно-критичний дискурс: сутність, структура, засоби вираження: Автореферат дисертації... канд. філол. наук за спеціальністю 10.01.06 / Тернопільський державний педагогічний університет ім. В.Гнатюка – Тернопіль, 2001. – 20 с.
20. **Бураго С. Б.** Діалектика мови й літературознавчий аналіз мелодії вірша: Автореф.дис...д-ра філол.наук: 10.01.08 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1993. – 43с.
21. **Буркалець Н. В.** Із спостережень над поетикою малої прози Богдана Лепкого // Творчість Богдана Лепкого в контексті європейської культури ХХ століття. - Тернопіль: ТДПУ. - 1998. - С. 191-199
22. **Возняк С.М.** У боротьбі за дружбу народів: Проблеми нації і нац. відносин в ідеології укр.демокр. останньої чверті ХІХ – початку ХХ ст. – Львів: Вища шк. Вид-во при Львів. ун-ті, 1981. – 192 с.
23. **Вступ до літературознавства.** Хрестоматія: Навчальний посібник / Упоряд. Н.І.Бернадська. – К.: Либідь, 1995. – 256 с.
24. **Габермас Ю.** Філософський дискурс Модерну / В.М. Куплін (пер.). – К.: Четверта хвиля, 2001. – 424с.
25. **Гайдеггер М.** Навіщо поети? // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с. – С. 230 – 249.

26. **Галич О.А.**, Назарець В.М., Васильєв Є.М. Загальне літературознавство: Нав. посібник для вузів. – Рівне, 1997. – 543 с.
27. **Галич О.**, Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник / За ред. Олександра Галича. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
28. **Геник-Березовська З.** Грані культур. Бароко, романтизм, модернізм / Київський слов'янський ун-т; Інститут літератури ім. Тараса Шевченка НАН України / Михайлина Коцюбинська (упоряд.та прим.), Галина Сиваченко (пер.), Михайлина Коцюбинська (вступ.ст.), Галина Сиваченко (упоряд.та прим.). – К.: Гелікон, 2000. – 368с.
29. **Гиршман М. М.** Избранные статьи: Художественная целостность. Ритм. Стилль. Диалогическое мышление / Донецкий гос. ун-т. – Донецк: Лебедь, 1996. – 160с.
30. **Гиршман М.М.** Литературное произведение: теория и практика анализа: Учебн.пособие. – М.: Высш.шк., 1991. – 160 с.
31. **Голод Р.** Творчість Івана Франка як дзеркало літературного процесу кінця ХІХ – початку ХХ століття// Дивослово. – Київ, 2005. – №12. – С. 84 – 87
32. **Голод Р. Б.** Іван Франко та літературні напрями кінця ХІХ – початку ХХ століття: Дис... д-ра філол. наук: 10.01.01 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2006. – 374 арк.
33. **Гонюк О. В.** Поетика малої прози Осипа Маковея: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Дніпропетровський держ. ун-т. – Дніпропетровськ, 1997. – 190 арк.
34. **Грабович Г.** До історії української літератури: Дослідження, есеї, полеміка. – К.: Критика, 2003. – 631 с.
35. **Грабович Г.** Закланя українського модернізму // Слово і час. – 1996. – № 1. – С. 41 – 44.
36. **Грабович Г.** Тексти і маски. – К.: Критика, 2005. – 312 с.
37. **Грінченко Б.** Грицько Григоренко. Наші люди на селі (Рецензія) // ЛНВ. – 1898. – Т.ІІІ. – Кн.9. – 195 с.

38. **Гром'як Р.Т.** Естетика і критика. Філософсько-естетичні проблеми художньої критики. – К.: Мистецтво, 1975. – 225 с.
39. **Гром'як Р. Т.,** Боднар В. Т., Бубняк Р. А., Папуша І. В., Царик О. М. Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс / Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. Кафедра теорії літератури і порівняльного літературознавства. Міжкафедральна лабораторія славістично-методологічних студій / Р.Т. Гром'як (заг.ред.,вступ,висновки). – Т.: Підручники і посібники, 2004. – 368 с.
40. **Грудницька М.,** Курашова В. Степан Васильченко: Статті та матеріали. – К., 1950. – 376 с.
41. **Гуляк А.Б.** Деякі аспекти аналізу літературного твору / А.Б.Гуляк, Н.М.Скоробагатько, П.П.Хропко, І.М.Цуркан. – К.: Наук.світ, 2000. – 131 с.
42. **Гундорова Т.** Кітч і Література. Травестії. – К.: Факт, 2008. – 284 с.
43. **Гундорова Т.** Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів:Літопис,1997. – 297 с.
44. **Гундорова Т.** Реалізм і неоромантизм в українській літературі початку ХХ ст. // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. – К., 1991. – С. 182 – 187.
45. **Гундорова Т.** Суспільно-культурний рух « Молода Україна» і проблема модерності української нації // Етнічна самосвідомість: національна культура: Тези Республіканської наукової конференції. – К., 1991. – С. 50 – 52.
46. **Гундорова Т.** Фрідріх Ніцше й український модернізм// Слово і час. – 1997. - № 4. – С. 29 – 33.
47. **Гундорова Т.,** Шумило Н. Тенденції розвитку художнього мислення (початок ХХ століття) // Слово і час. – 1993. – № 1. – С.55 – 61.
48. **Давидова-Біла Г. В.** Образ автора в ліриці І.Я.Франка: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Донецький держ. ун-т. – Донецьк, 1999. – 198арк.

49. **Дем'ян Г.** Письменники Дмитро Макогон та Ірина Вільде працювали в УВО і ОУН // *Визвольний шлях*. – 2001. – №10. – С.75 – 82.
50. **Дем'янівська Л.** Символізм як один з напрямів української літератури // *Українська мова та література в школі*. – 1992. – №9-10. – С. 18 – 24.
51. **Денисюк І.О.** Розвиток української малої прози ХІХ – поч. ХХ ст. – Л.: Науково-видавниче товариство «Академічний експрес», 1999. – 280 с.
52. **Денисюк І.О.** Способи оповіді в малій прозі Івана Франка // Денисюк І.О. *Невичерпність атома*. – Львів, 2001.
53. **Денисюк Н. Р.** Художній світ письменника: поняття, терміни і літературознавчі версії / Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка; Тернопільський держ. технічний ун-т ім. Івана Пулюя. – Т., 2002. – 64 с.
54. **Євшан М.** Іван Франко. Нарис його літературної діяльності // Євшан М. *Критика. Літературознавство. Естетика. Упорядкування, передмова та примітки Н.Шумило*. – К.: Основи, 1998.
55. **Євшан М.** Критика. Літературознавство. Естетика / Наталія Шумило (упоряд., передм., прим.). – К.: Основи, 1998. – 658 с.
56. **Єременко О. В.** Літературний образ у силовому полі синкретизму: на матеріалі української прози другої половини ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Євшан-зілля, 2008. – 320 с.
57. **Жулинський М. Г.,** Бондар М. П., Гончар О. І., Деркач Б. А., Івакін Ю.О. Історія української літератури ХІХ століття: Підручник для студ. філол. спец. вищ. навч. закладів: У 2 кн. / Микола Григорович Жулинський (ред.). – К.: Либідь, 2005. – 656 с.
58. **Забужко О.** Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. – К.: Факт, 2006. – 156 с.
59. **Зборовська Н. В.** Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. Монографія. – К.: Академвидав, 2006. – 504 с.
60. **Зборовська Н.** Психоаналіз і літературознавство: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 392с.

61. **Зубрицька М.** Український модернізм початку ХХ ст.: дійсність і міф //» Молода Муза» і літературний процес кінця ХІХ – початку ХХ століття в Україні і Європі (Тези доповідей наукової конференції). – Львів, 1992. – С.9 – 12.
62. **Зушман М.Б.** Відтворення рис українського національного характеру в малій прозі Богдана Лепкого // Науковий вісник Чернівецького університету. Слов'янська філологія: Збірник наукових праць. Випуск 83. Чернівці «Рута» , 2000. – С. 21-24.
63. **Зушман М.Б.** Мала проза Богдана Лепкого в контексті західноукраїнської новелістики кінця ХІХ - початку ХХ століття: дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2007. – 188арк.
64. **Іванюк Б.П.** Жанрологічний словник: Лірика / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці: Рута, 2001. – 91с.
65. **Інгарден Р.** Про пізнавання літературного твору // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с. – С. 176 – 205.
66. **Інгарден Р.** Исследования по эстетике / Перевод с польского А.Ермилова и Б. Федорова. Редакция А.Якушева. – М.: Изд.иностр.лит., 1962. – 572 с.
67. **Індивідуальні стилі українських письменників ХІХ – поч. ХХ ст.** – К.: Наукова думка, 1987. – 312 с.
68. **Історія української літератури ХІХ ст. (70 – 90-ті роки): У 2 кн.: Підручник / О.Д.Гнідан, Л.С.Дем'янівська, С.С.Кіраль та ін.; За ред. О.Д.Гнідан.** – К.: Вища школа, 2003. – Кн.2. – 439 с.
69. **Історія української літератури (кінець ХІХ – початку ХХ ст.) / За ред. Н.Й.Жук, В.М.Лесина, С.М.Шаховського.** – К.:» Вища школа» , 1978. – 392 с.
70. **Казанова О.В.** Драматичність мислення прозаїка як художній феномен перехідної доби кінця ХІХ – початку ХХ століття (На матеріалі новелістики В.Стефаніка) / Ольга Казанова // Питання літературознавства : наук. зб. / [відп. ред. О. В. Червінська]. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 12 (69). – С. 9–15.

71. **Калениченко Н.Л.** Еволюція літературного народництва на Україні // Революційне оновлення літератури. Проникнення ідей марксизму-ленінізму в українську літературу кінця ХІХ – початку ХХ ст. – К., 1970. – 315 с.
72. **Калениченко Н.Л.** Українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст. (Напрями, течії). – К.: Наук. думка, 1983. – 255 с.
73. **Камінчук О. А.** Поетика української романтичної лірики: Проблеми просторової організації поетичного тексту / НАН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К.: ЛДЛ, 1998. – 157 с.
74. **Капленко О.** Наратив як модель світу: структурна побудова і проєкція на художній текст // Слово і час. – 2003. – №11. – С. 10 – 16.
75. **Карпенко Г.І.** Українська реалістична проза другої половини ХІХ століття як історичне джерело: Дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / Дніпропетровський національний ун-т – Дніпропетровськ, 2005. – 166 арк.
76. **Каспрук А.А.** Українська поема ХІХ століття – початку ХХ ст. Ідеї, теми, проблеми жанру. – К., 1973. – 251 с.
77. **Качкан В.А.** Ірина Вільде: нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1991. – 15-20.
78. **Качкан В.** Нові архівні документи про родину Макогонів // Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Історія української літератури і культури в персоналіях (ХІХ – перша половина ХХ ст.). – Івано-Франківськ:» Сіверсія», 2000. – Кн. 4. – С. 166 – 177.
79. **Кебало М.** Художня специфіка наративної стратегії в натуралістичному творі останньої третини ХІХ ст. // Наукові записки ТДПУ. Серія: Літературознавство. Вип. Х. – Тернопіль: ТДПУ, 2001. – С. 241 – 247.
80. **Клим'юк Ю.** Особливості формування жанрової системи лірики І.Франка // Слово і час. – 2004. – №8. – С. 30 – 39.
81. **Клочек Г.Д.** У світі вічних критеріїв: Про систему критеріїв оцінки літературного твору. – К.: Дніпро, 1989. – 221 с.
82. **Ковалів Ю. І.** Рух естетичної свідомості в українській поезії. Перша половина ХХ століття (генеза, контекст, пер-

спективи): Дис... д-ра філол. наук: 10.01.02 / НАН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К., 1995. – 335с.

83. **Кодак М.П.** Авторська свідомість і класична поезика / НАН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К. : Фоліант, 2006. – 336 с.

84. **Кодак М.П.** Авторська свідомість письменника і поезика української літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Дис... д-ра філол. наук: 10.01.01; 10;01.06 / НАН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К., 1996. – 367 арк.

85. **Козак М.Ю.** Основні тенденції літературного руху 20-30-х років на Закарпатті // Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів (Ювілейний збірник на пошану доктора істор. наук, проф. Василя Івановича Худанича). – Carpatica – Карпатика. Вип. 14. – Ужгород, 2002. – С. 145-154.

86. **Козак М. Ю.** Розвиток української лірики 20-30-х рр. ХХ ст. на Закарпатті (проблематика та жанрово-стильові пошуки): Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Ужгородський національний ун-т. – Ужгород, 2002. – 185арк.

87. **Козлик І.В.** Теоретичне вивчення філософської лірики і актуальні проблеми сучасного літературознавства. Монографія. – Івано-Франківськ: Поліскан; Гостинець, 2007. – 591 с.

88. **Колінько О.П.** Мала проза Стефана Коваліва в контексті розвитку української літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2000. – 20с.

89. **Колінько Олена Петрівна.** Творчість Стефана Коваліва в контексті розвитку української літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 1999. – 192 арк.

90. **Копистянська Н.Х.** Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. – Л.: ПАІС, 2005. – 368 с.

91. **Коржупова А.** Дмитро Макогон // Літературна газета. – 1957. – №44 (7 червня). – С. 3.

92. **Корнійчук В.С.** Поетика лірики Івана Франка: Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.01.01 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2006. – 36с.
93. **Корнійчук В. С.** Поетика лірики Івана Франка: Дис... д-ра філол. наук: 10.01.01 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2006. – 436 с.
94. **Костюк В.І.** Фрагмент та його поетика в теоретичних концепціях модернізму // Вісник. Літературознавчі студії. – К.: МІЛП, 2000. – Випуск II. – с.152-158.
95. **Крістева Ю.** Полілог / Петро Тарашук (пер.). – К.: Юніверс, 2004. – 480 с.
96. **Кузьменко В.І.** Словник літературознавчих термінів: Навч.посібник з літературознавства за онов.прогр. для вчителів та учнів серед.шк., проф.уч-щ, ліцеїв, гімназій. – К.: Український письменник, 1997. – 230.
97. **Кузнєцов Ю.Б.** Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX – початку XX ст.: Проблеми естетики і поетики. – К.:Зодіак – ЕКО, 1995. – 304 с.
98. **Лепкий Б.** З села. Оповідання. 2-ге вид. – Ужгород: Вікторія, 1923. – 176 с.
99. **Лесик В.В.** Композиція художнього твору. – К.: Дніпро, 1972. – 96 с.
100. **Літературознавча** енциклопедія: у 2 т. / Юрій Іванович Ковалів (авт.-уклад.) – К.: Видавничий центр «Академія», 2007.
101. **Літературознавча** компаративістика: Навчальний посібник / Ред. Р.Т.Гром'як, упоряд.: Р.Т.Гром'як, І.В.Папуша. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. – 343 с.
102. **Літературознавчий** словник-довідник / Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
103. **Лисяк-Рудницький І.** Вклад Галичини в українські визвольні змагання // Між історією й політикою. – Мюнхен: Сучасність, 1973. – С. 206 – 217.
104. **Лопушан Т.** Проблематика збірки Ореста Авдиківича «Поезія та проза» // Наука і сучасність: Зб. наук. праць

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – К.: ІЗМН, 1998. Ч.ІІ. – С. 208 – 213.

105. **Лопушан Т. В.** «Мала» проза Ореста Авдиковича і розвиток західноукраїнської новелістики 90-х років ХІХ століття - 1900-х років: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2001. – 196 арк.

106. **Лотман Ю.** Культура и взрыв. – М.: Гнозис, 1992. – 272с.

107. **Лотман Ю.** О разграничении лингвистического и литературоведческого понятия структуры // Вопросы языкознания. – 1963. – № 5. – С. 34 – 48.

108. **Лотман Ю.М.** Структура художественного текста. – М.: Искусство, 1970. – 317 с.

109. **Лотман Ю.** Текст у тексті // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с. – С. 581 – 597.

110. **Ляшенко О. А.** Проблема цілісності ліричного твору і творчості поета-лірика: системно-типологічний аспект (на матеріалі української поезії ХІХ - початку ХХ ст.): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.06 / НАН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К., 2007. – 18с.

111. **Маковей О.** Стефан Ковалів // Літературно-науковий вісник. – 1900. – Т.11. – Кн. 8.

112. **Макогон Д.** Біографічна довідка. Поезії. Оповідання // Письменники Буковини початку ХХ століття. – К.: Держліт-видав України, 1959. – С. 175 – 304.

113. **Макогон Д.Я.** Вибрані оповідання / Підготовка текстів та вступна стаття О.С.Романця. – Львів, 1959. – 121 с.

114. **Макогон Д.** Виїмкові закони // Каменярі. – 1922. – 30 серпня. – С. 3.

115. **Макогон Д.** До борби! // Громадянин. – 1909. – 10 лютого. – С.2.

116. **Макогон Д.** Мужичькі іділлі. Поезії. – Чернівці: «Руська Рада», 1907. – 61 с.

117. **Макогон Д.** Наша школа // Каменярі. – 1922. – 30 квітня. – С.2.

118. **Макогон Д.** Наше безголов'я // Каменярі. – 1922. – 10 квітня. – С.1.
119. **Макогон Д.** Ненавиджу // Громадянин. – 1909. – 10 травня. – С. 4.
120. **Макогон Д.** Організуймося // Громадянин. – 1909. – 10 червня. – С. 3.
121. **Макогон Д.** Полтава! // Громадянин. – 1909. – 20 липня. – С.1.
122. **Макогон Д.** По наших селах. Новели. – Коломия:» Мужичьке видавництво», 1914. – 79 с.
123. **Макогон Д.** Проти філі. Новели. – Коломия:» Видавничка Спілка українського учительства в Коломійі», 1914. – 75.
124. **Макогон Д.** Святий Миколай. Сценічна картина в 3-х діях. – Львів: Світ дитини, 1928. – 27 с.
125. **Макогон Д.** Учительські гаразди. Нариси. – Коломия:» Видавничка спілка учительська», 1911. – 72 с.
126. **Макогон Д.** Шкільні образки. – Мамаївці: Вид.» Вільної організації українських учителів на Буковині», 1911. – 24 с.
127. **Макогон Д.** Як став Мафтей радикалом? // Громадянин. – 1910. – 1 січня. – С. 2 – 5.
128. **Маркович Д.В.** По степах та хуторах. – К., 1991. – 346 с.
129. **Мафтин Н. В.** Проблематика та жанрова специфіка малої прози Ірини Вільде раннього періоду творчості в контексті української новелістики: Дис...канд. філол. наук: 10.01.02 / Український педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 1995. – 167 арк.
130. **Мацевко-Бекерська Л.В.** Українська мала проза кінця ХІХ – початку ХХ століть у дзеркалі наратології: [монографія]. – Львів: Сплайн, 2008. – 408 с.
131. **Мірчук І.** Світогляд українського народу: Спроба характеристики // Наук. зб. Укр. Віл. ун-ту в Празі. – 1942. – Т.3. – С. 225 – 243.
132. **Микешина Л. А.** Філософія науки: совр. епистемологія, науч. знание в динаміке культури, методологія науч.

исследования: учеб. пособие. – М.: Прогресс-Традиция; МПСИ; Флинта, 2005. – 463с.

133. **Микуш С. Й.** Поетика Василя Стефаника: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Львівський держ. ун-т ім. Івана Франка. – Л., 1998. – 166 арк.

134. **Михайловська Н.** Трагічні оптимісти. Екзистенційне філософування в українській літературі ХІХ – пер. пол. ХХ ст. – Львів: Світ, 1998. – 212 с.

135. **Міщук Р.С.** Українська оповідна проза 50 – 60х років ХІХ століття. – К.: Наукова думка, 1978. – 415 с.

136. **Моклиця М.** Модернізм – проблема теоретична й психологічна // Слово і час. – 2001. - № 1. – С.32 – 38.

137. **Моклиця М.** Модернізм у творчості письменників ХХ століття: Навч. посібник для студ. вузів. – Луцьк : Вежа, 1999. Ч. 1: Українська література. – 154 с.

138. **Моклиця М. В.** Модернізм як структура. Філософія. Психологія. Поетика: Дис... д-ра філол. наук: 10.01.06 / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1999. – 416 арк.

139. **Моклиця М. В.** Модернізм як структура: Філософія. Психологія. Поетика. – 2. вид., доп. і перероб. – Луцьк: РВВ» Вежа» Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. – 389 с.

140. **Нагорна М. М.** Поетика імпліцитних смислів художнього твору: Дис... канд. філол. наук: 10.01.06 / Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2004. – 179 арк.

141. **Наєнко М.К.** Українське літературознавство: Школи, напрями, тенденції. – К.: ВЦ» Академія» , 1997. – 320 с.

142. **Наливайко Д.** Искусство: направления, течения, стили. – К.: Мистецтво, 1985. – 365 с.

143. **Наливайко Д.** Проблема натуралізму в українській літературі // Літературознавство: ІІІ Міжнародний конгрес україністів. (Харків, 26 – 29 серпня 1996. Літературознавство). – К., 1996. – С. 118 – 130.

144. **Наливайко Д.** Про співвідношення» декадансу» ,» модернізму» ,» авангардизму» // Слово і час. – 1997. – №11-12. – С. 47 – 53.

145. **Наливайко Д.С.** Стиль напряму й індивідуальні стилі в реалістичній літературі ХІХ ст. // Індивідуальні стилі українських письменників ХІХ – початку ХХ ст. – К., 1987.

146. **Наливайко Д. С.** Теорія літератури й компаративістика: Статті-розвідки. – К.: Видавничий дім» Києво-Могилянська академія», 2006. – 348 с.

147. **Науменко Н.В.** Символіка в образній структурі української новелістики кінця ХІХ – поч. ХХ ст.: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2002. – 20с.

148. **Науменко Наталія Валентинівна.** Символіка в образній структурі української новелістики кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Національний ун-т харчових технологій. – К., 2002. – 204арк.

149. **Нахлік Є.** Орест Авдикович – письменник, літературознавець, педагог / Львівське відділення Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України / Іван Лучук (відп.ред.). – Львів, 2001. – 92с.

150. **Павличко Соломія.** Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1999. – 447 с.

151. **Павличко Соломія.** Модернізм як риторика естетизму: поезія початку ХХ ст. // Слово і час. – 1995. – № 9 – 10. – С.28 – 34.

152. **Павлишин М.** Канон та іконостас: Літературно-критичні статті. – К.: Час, 1997. – 387 с.

153. **Панченко С.** Концепція людини в малій прозі Дмитра Марковича. // Слово і час. – 2000. - №2.-С.40-42.

154. **Панченко С.А.** Творчість Дмитра Марковича у контексті розвитку українського літературного процесу кінця ХІХ – початку ХХ століття: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 2000. – 160 арк.

155. **Папуша І.** Між оповіддю і дискурсом: українська література в наративній перспективі // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені В.Гнатюка. Серія: Літературознавство. – Тернопіль: ТДПУ, 1999. – Вип. 5. – С. 67 – 71.

156. **Пахльовська О.** Українська літературна цивілізація: Автореферат... доктора філол. наук за спеціальністю 10.01.01 / НАН України Інститут літератури ім. Т.Шевченка. – К., 2000. – 37 с.

157. **Письменники** Буковини другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття: Хрестоматія / Б.І. Мельничук (ред.-упоряд.), М.І. Юрійчук (ред.-упоряд.). – Чернівці: Прут, 2001. – 799с.

158. **Письменники** Буковини другої половини ХХ ст.: Хрестоматія / Б.І. Мельничук (ред.), М.І. Юрійчук (ред.). – Чернівці: Прут, 1998. – 439с.

159. **Письменники** Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія / Богдан І. Мельничук (ред.-упоряд.), Микола І. Юрійчук (ред.-упоряд.). – 2.вид., доп. – Чернівці : Прут, 2003. – 752с.

160. **Погребенник В. Ф.** Українська поезія кінця ХІХ – початку ХХ ст. і фольклор (до проблеми естетичної співдії народних традицій та індивідуальної поетики): Дис...д-ра філол.наук: 10.01.03;10.01.09 / Київський педагогічний ін-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 1992. – 449 арк.

161. **Подорож** до Європи. Галичина, Буковина і Відень на центральноєвропейській культурній шахівниці: [Тексти лекцій] / Оксана Гаврилів (упоряд.), Тимофій Гаврилів (упоряд.). – Л. : ВНТЛ-Класика, 2005. – 232 с.

162. **Поліщук Я.О.** Естетика міфу і міфологічний горизонт раннього українського модернізму: Дис... д-ра філол. наук: 10.01.01; 10.01.06 / НАН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К., 2000. – 400 арк.

163. **Пригодій С.М.** Жанр і стиль літературного імпресіонізму України та США: Навч.посібник. – К.: Видавничий центр КДЛУ, 1996. – 134 с.

164. **Рікер П.** Конфлікт інтерпретацій // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2001. – С. 288 – 304.

165. **Рікер П.** Що таке текст? Пояснення і розуміння // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької... – С. 305 – 326.

166. **Рішар Ж.-П.** Смерть та її постаті // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с. – С. 209 – 229.

167. **Романець О.** Дмитро Макогон // Жовтень. – 1957. – №10. – С. 133 – 138.

168. **Самійленко В.І.** Поетичні твори. Прозові твори. Драматичні твори. Переспіви та переклади. Статті та спогади / Вступ.ст., упоряд. і приміт. М.Г.Чорнопиского; Ред.тому П.І.Орлик. – К.: Наук.думка, 1990. – 608 с.

169. **Сент-Бев Ш.О.** Литературные портреты. Критические очерки. – М., 1970, 584 с.

170. **Силантьев И.В.** Мотив в системе художественного повествования. Проблемы теории и анализа. – Новосибирск: ИДМИ, 2001. – 236 с.

171. **Слезінський В.** Невідомий лист Д.Макогона до Марійки Підгірянки // Радянське літературознавство. – № 6. – К.: вид-во «Наукова думка», травень 1972. – С.71-72.

172. **Соловей (Гончарик) Е.С.** Українська філософська лірика. Традиція. Типологія. Поетика: Дис...д-ра філол.наук / АН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К., 1992. – 359 арк.

173. **Соловей Е.С.** Українська філософська лірика: Навч. посібник із спецкурсу / Міжнародний фонд «Відродження» / О. Жупанський (ред.). – К.: Юніверс, 1998. – 368с.

174. **Стефанік В.С.** Вибране / Упоряд., підготовка текстів, приміт. і словник В.М. Лесина та Ф.П.Погребенника; Автор вступ. статті В.М.Лесин. – Ужгород: Карпати, 1979. – 392 с.

175. **Сурова О.Ю.** Человек в модернистской культуре // Зарубежная литература второго тысячелетия 1000 – 2000/ Под ред. Л.Г.Андреева. – М., 2001. – 451 с.

176. **Тарнавський О.** Два силуети Ірини Вільде // Сучасність: Література, мистецтво, суспільне життя. – Ч. 6 (266). – Мюнхен: червень 1983. – С. 29-35.

177. **Теорія** літератури / За ред. В.Ф. Воробйова та Г.А.В'язовського. – К.: Наукова думка, 1975. – 347 с.

178. **Тихолоз Б.С.** Іван Франко – поет філософської рефлексії // *Semper tigrō*: Збірник наукових праць молодих учених на пошану проф. І.О.Денисюка (до 75-літнього ювілею вченого). – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – С. 40-84

179. **Ткаченко А.О.** Мистецтво слова: Вступ до літературознавства: Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. – 2-е вид., випр. і доповн. – К.: ВПЦ» Київський університет» , 2003. – 448 с.

180. **Ткаченко А.** Між Хаосом і Космосом, або у передчутті неструктуралізму // *Слово і час*. – 2000. - № 2. – С. 11 – 15.

181. **Ткаченко Р.** Синтез волі та інтелекту як засіб подолання декадансу (І.Франко проти Ф.Ніцше) // *Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. Випуск 14. – К., 2003. С.40 – 43

182. **Ткаченко Р. П.** Декаданс як проблема авторської свідомості в українській літературі кінця XIX - початку XX століття: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 182 арк.

183. **Ткачук М.П.** Лірика Івана Франка: До 150-річчя від дня народження Івана Франка: Монографія / Передм. А.Толстоухова. – К.: Світ Знань, 2006. – 296 с.

184. **Ткачук М.П.** Наративні моделі українського письменства. – Тернопіль: ТНПУ, Медобори, 2007. – 464 с.

185. **Ткачук М.П.** Українська поезія останньої третини XIX століття: основні тенденції розвитку й естетична стратегія: Навч. посібник / Тернопільський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 1998. – 79 с.

186. **Ткачук М.** Художній світ збірки» З вершин і низин» Івана Франка: Навч. посібник / Донецький держ. ун-т. – Донецьк, 1997. – 27с.

187. **Ткачук О.** Наративна перспектива та дистанція в модерні стичному дискурсі кінця XIX – початку XX ст. // *Слово і час*. – 2003. – №11. – С. 17 – 24.

188. **Ткачук О.М.** Наратологічний словник. – Тернопіль: Астон, 2002. – 173с.
189. **Товкачевський А.** Утопія і дійсність//До характеристики української інтелігенції: Зб.статей з передмовою Миколи Євшана. – К., 1911. – 269с.
190. **Томашевський Б.В.** Теорія літератури. Поетика. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 334 с.
191. **Тростюк І.М.** Мала проза Івана Франка кінця ХІХ – початку ХХ століття (проблеми циклізації та жанрової модифікації): Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Львівський держ. ун-т ім. І.Франка. – Львів, 1996. – 212с.
192. **Тюпа В.** Художественный дискурс (Введение в теорию литературы). – Тверь, 2002. – 294 с.
193. **Тюпа В.И.** Анализ художественного текста: учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлению подгот.» Филология» – 2-е изд., стер. – М.: Академия, 2008. – 332 с.
194. **Українська** новелістика кінця ХІХ – початку ХХ століття: Оповідання, новели, фрагментарні форми (ескizi, етюди, нариси, образки, поезії в прозі) / Упоряд. і приміт. Є.К.Нахліка; Вступ. ст. І.О.Денисюка; Ред. Н.Л. Калениченко. – К.: Наукова думка, 1989. – 688с.
195. **Українська** поезія Закарпаття ХХ століття: Наук. збірник / Ужгородський національний ун-т. Філологічний факультет. Кафедра української літератури / В.В. Барчан (голова ред.кол.). – Ужгород, 2004. – 250 с.
196. **Фаріон А.О.** Викриття іноземних поневолювачів та українських буржуазних націоналістів у творах Д.Макогона (1920 – 1923 рр.) // Українське літературознавство. Республіканській міжвідомчій збірник. – 1975. – Вип.24. – С. 23 – 29.
197. **Франко І.** «З вершин і низин» // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наук.думка, 1982. – Т.1.
198. **Франко І.** Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наук.думка, 1980. – Т.26.
199. **Франко І.** Одвертий лист до галицької української молодіжі // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наук.думка, 1982. – Т.45. – С. 401 – 409.

200. **Франко І.** Старе й нове в сучасній українській літературі // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наук.думка, 1982. – Т.35.
201. **Франко І.** Суспільно-політичні погляди М.Драгоманова // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наук.думка, 1982. – Т.45. – С. 423 – 438.
202. **Фролова К.П.** Аналіз художнього твору: Деякі методи вивчення тексту художнього твору. – К., 1975.
203. **Фролова К.П.** Субстанції незримої вогонь... Про поетику художнього твору. Літературно-критичний нарис. – К.: Дніпро, 1983. – 134 с.
204. **Фуко М.** Що таке автор? // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької... – С. 598 – 616.
205. **Хайдеггер М.** Время и бытие. – М.: Политиздат, 1993. – 447с.
206. **Хороб С.І.** Слово – образ – форма: у пошуках художності: Літературознавчі статті і дослідження / Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – 198 с.
207. **Ципердюк І.М.** Мала проза Євгена Мандичевського: проблематика і поетика: Дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / НАН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. Львівське відділення. – Львів, 1997. – 183 арк.
208. **Червінська О.В.** Рецептивна поетика. Історико-методологічні та теоретичні засади: Навч. посібник / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці: Рута, 2001. – 56 с.
209. **Чижевський Д.І.** Історія української літератури. – К.: Академія, 2003. – 568с.
210. **Чижевський Д.І.** Порівняльна історія слов'янських літератур: У 2 кн. / Олесь Костюк (пер.з нім.), Михайло Наєнко (передм.), Микола Ігнатенко (пер.з нім.). – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 287с.
211. **Чижевський Д.** Реалізм в українській літературі / М. Наєнко (підгот. тексту, фах. ред., передм.). – К.: Просвіта, 1999. – 117с.

212. **Шевченко Т.** Поетичні твори: У 3-х т. – К.: Держ. видавництво худ. літ-ри, 1963. – Т.1. Поетичні твори. – 730 с.
213. **Шляхова Н.М.** Емоції і художня творчість. – К.:Мистецтво,1981.–102 с.
214. **Шляхова Нонна.** Життя порізнені листочки: Літературно-критичні статті. – Одеса: Астропринт, 2003. – 232с.
215. **Шляхова Н.М.** Художній тип. Соціальна і духовна характерність: Літературознавчі статті. – Одеса, 1990. – 256 с.
216. **Шпенглер О.** Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории / И.И. Маханьков (пер.с нем.и прим.). – М.: Мысль, 1998. Т. 2: Всемирно-исторические перспективы. – 606с.
217. **Шумило Н.М.** Під знаком національної самобутності. – К.: Задруга, 2003. – 354 с.
218. **Шумило Н.М.** Українська проза кінця ХІХ – початку ХХ ст. Проблема національної іманентності: Дис... д-ра філол. наук: 10.01.01 / НАН України; Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка. – К., 2004. – 405 арк.
219. **Юриняк А.Б.** Літературні жанри малої форми. – К.: Смолоскип, 1996. – 131 с.
220. **Friedman Norman.**» Forms of the Plot» // Journal of General Education 8. – 1955. – P.241 – 253.
221. **Friedman Norman.**» Point of View in Fiction: The Development of a Critical Concept» // PMLA 70. –1955. – P. 1160 – 1184.
222. **Lee V.** On Literary composition // The Contemporary Review. – 1989. – P.43